

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Таргоній Іванни Василівни
«Формування толерантності студентів педагогічних коледжів у
позааудиторній діяльності»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю
011 «Освітні, педагогічні науки».**

Актуальність теми Девальвація духовних цінностей сучасного українського суспільства призвела до поширення проявів насильства, агресивності, ігнорування, нетерпимості, дискримінації, зневаги, переслідування до людей іншої культури, віри, поглядів, переконань. У зв'язку з цим особливої значущості набуває проблема формування толерантності як моральної якості особистості, яка характеризується здатністю сприймати без агресії існування інших ідей, поглядів, переконань, звичок, віросповідань.

За таких умов вітчизняна освіта зіткнулася із нагальним завданням підготовки педагога – професіонала нової генерації, здатного творчо мислити, обирати нестандартні рішення, бути гідним громадянином та толерантним у багатому культурному різноманітті Української держави. Відтак формування толерантності як якості особистості виявляється в позитивному баченні дійсності, ціннісному ставленні до інших, до навколишньої дійсності, до себе та характеризується здатністю особистості з повагою ставитися до інтересів, думок, поглядів, звичок, вірувань інших людей, прагненням зрозуміти та досягнути взаємної злагоди без насилля.

Суголосно такій потребі проведено і презентоване дослідження Таргоній Іванни Василівни, що підносить роль формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності, а тому представлена дисертаційна робота, безумовно, є на часі та має науково-практичну цінність. Актуальність представленого дисертаційного дослідження зумовлюється недостатньою розробленістю пошуків ефективних педагогічних умов, змісту, засобів, форм і методів формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності.

Важливість дисертаційної роботи підтверджується і низкою означених авторкою суперечностей між:

– суспільним запитом на формування толерантності у студентської молоді та недостатньою увагою закладів фахової передвищої освіти до розв'язання цієї проблеми;

– вагомими потенційними можливостями позааудиторної діяльності педагогічних коледжів та їх непослідовним і фрагментарним використанням у формуванні толерантності студентів;

– необхідністю формування толерантності студентів педагогічних коледжів і відсутністю науково обґрунтованих педагогічних умов оптимізації цього процесу.

Свідченням актуальності дисертаційної роботи є й те, що викладені теоретичні та практичні аспекти дискурсу підготовки майбутніх педагогів, зокрема формування толерантності студентів педагогічних коледжів, базуються на провідних положеннях низки нормативно-правових документів: законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки та ін., а також міжнародних документах, що відображають нормативно-правову базу толерантності (Декларація принципів толерантності, Декларація про усунення всіх форм нетерпимості та дискримінації у зв'язку з релігійними переконаннями, Паризька хартія для нової Європи та ін.).

З огляду на очевидну значущість феномена видається посутнім звернення авторки до задекларованого твердження ЮНЕСКО в «Декларації принципів толерантності», що потрактовують «толерантність» як повагу, прийняття і правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, наших форм самовираження і способів проявів людської індивідуальності. Це означає насамперед активне ставлення, сформоване на основі визнання універсальних прав і основних свобод людини. Відповідно, толерантність розглядають як обов'язок сприяти утвердженню прав людини, вияв терпимості.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідницької роботи кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету «Формування професійної компетентності майбутніх вчителів технологій у контексті неперервної професійної освіти України» (державний реєстраційний номер № 0116U005228).

Тему дисертації затверджено вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 11 від 26.12.2018 р.) і погоджено у бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 1 від 29.01.2019 р.).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності (удосконалення змісту позааудиторної діяльності шляхом реалізації авторської програми виховних годин для студентів педагогічних коледжів «Крокуємо до толерантності»; залучення студентів педагогічних коледжів до участі у

студентському самоврядуванні, спрямованого на формування толерантної поведінки; організація та проведення занять для наставників студентських груп «Формуємо толерантність майбутніх педагогів»); визначено критерії з відповідними показниками: когнітивний (знання про сутність феномена «толерантність»); знання про якості толерантної особистості; усвідомлення існування меж толерантності); емоційно-ціннісний (розвинена емпатія; мотивація на виявлення якостей толерантної особистості; прагнення до діалогічного спілкування); поведінковий (виявлення гуманності, терпимості, доброзичливості, чуйності, самовладання; вміння взаємодіяти, співпрацювати та вступати в діалогічне спілкування; знаходити способи попередження та вирішення конфліктів) та рівні сформованості толерантності студентів педагогічних коледжів; схарактеризовано потенціал позааудиторної діяльності педагогічних коледжів у контексті проблеми формування толерантності студентів;

– *уточнено* сутність ключових понять дослідження: феномен «толерантність» розглядаємо як складне особистісне моральне утворення, яке характеризується здатністю сприймати без агресії існування інших ідей, поглядів, переконань, звичок, віросповідань та виявляється у ціннісному ставленні й взаємодії з іншими людьми; поняття «толерантність студентів педагогічних коледжів» розглядаємо як важливу професійну якість майбутнього педагога, що виявляється в активній моральній позиції та готовності до конструктивної взаємодії з іншими учасниками педагогічного процесу; характеризується виявленням гуманності, терпимості, доброзичливості, спрямованістю на вирішення конфліктних ситуацій в професійній сфері на ненасильницькій основі; «формування толерантності студентів педагогічних коледжів» розглядаємо як спеціально організований процес, в основі якого – сприйняття іншої людини як цінності; прагнення до співробітництва як позитивного способу взаємодії з людьми, спрямований на розширення інформаційного поля з проблеми толерантності, формування толерантної свідомості та досвіду толерантної поведінки, розвитку здатності до самовдосконалення та професійної реалізації майбутніх педагогів.

– *подальшого розвитку набули* зміст, засоби, форми і методи формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні обґрунтованих педагогічних умов формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності, а також розроблених відповідно до зазначених умов: авторської програми виховних годин для студентів педагогічних коледжів «Крокуємо до толерантності»; залучення студентів педагогічних коледжів до участі у студентському самоврядуванні, спрямованого на формування толерантної поведінки; організації та проведення занять для наставників студентських груп «Формуємо толерантність майбутніх

педагогів» та комплексної методики діагностування рівнів сформованості толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані науковцями та викладачами педагогічних коледжів для розроблення методичного забезпечення (посібників, методичних рекомендацій для наставників студентських груп), розширення змісту курсу лекцій, семінарських, практичних занять із дисциплін «Теорія і методика виховання», «Методика виховної роботи», у системі післядипломної педагогічної освіти.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження апробовано на науково-практичних конференціях різних рівнів:

міжнародних – «Культурний вектор розвитку України початку ХХІ століття: реалії і перспективи» (Рівне, 2016), «Проблеми розвитку образования на современном этапе» (Махачкала, 2016), «Особистісний потенціал сучасного викладача закладу вищої освіти як основа професійного становлення майбутніх фахівців» (Івано-Франківськ, 2018), «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (Переяслав-Хмельницький, 2019), «Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти» (Умань, 2019), Education, Law, Business. Cartero Publishing House (Мадрид, Іспанія, 2020);

всеукраїнських – «Роль науки, релігій та суспільства у формуванні моральної особистості в Україні» (Рівне, 2016), «Використання інформаційних технологій у сучасному виховному процесі» (Рівне, 2016), «Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управління навчальними закладами» (Херсон, 2016), «Цінність людського життя в Україні та сучасному світі» (Рівне, 2017), «Компетентнісна модель викладача вищої школи. Демаркація меж творчості та вимог нової інформаційної доби» (Луцьк, 2019), «Сучасний вчитель початкової школи: проблеми та перспективи в контексті освітньої реформи» (Рівне, 2019), «Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти» (Бердянськ, 2019), «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії» (Кам'янець-Подільський, 2019),

регіональних – «Мистецька освіта та розвиток творчої особистості: Європейський вимір» (Рівне, 2016), «Інновації в музичній освіті» (Рівне, 2018), «Реформування сучасної освіти: діалог із Василем Сухомлинським» (Рівне, 2018), «Роль особистості у реформуванні української школи: від досвіду до інновацій» (до 75-річчя з дня народження Т. Д. Дем'янчук) (Рівне, 2019), на щорічних звітних наукових конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів і молодих учених, засіданнях кафедри теорії та методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету. Результати дослідження

обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Достовірність та обґрунтованість одержаних результатів.

Наукові положення та висновки є достовірними та обґрунтованими. Вони підтверджуються фактичними даними, узгоджуються з теоретичними положеннями, апробовані на 20 науково-практичних конференціях різного рівня, а також упроваджені у освітньо-виховний процес 4 закладів вищої освіти.

Наукові праці, які відображають результати дисертації. Основні теоретичні положення та висновки дисертаційної роботи висвітлено в 14 одноосібних публікаціях здобувача, серед яких: 7 відображають основні положення дисертації (з них 1 – у зарубіжному виданні), 3 мають апробаційний характер, 4 додатково висвітлюють результати дисертації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ **Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації**

Статті у наукових фахових виданнях України

1.Таргоній І. В. Феномен «толерантність» у психологічних та педагогічних дослідженнях: теоретичні аспекти визначення сутності. *Освітній простір України: наук. журнал ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»*. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника». 2019. Вип. 15. С. 208–214.

2.Таргоній І. В. Наукові підходи до виховання толерантності зарубіжними дослідниками. *Педагогічний часопис Волині: наук. журнал*. Луцьк: СНУ імені Лесі Українки. 2019. №2 (13). С. 47–52.

3.Таргоній І. В. Толерантність студентів педагогічних коледжів: стан вихованості. *Освітній простір України: наук. журнал ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»*. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника». 2019. Вип. 17. Ч. 2. С. 278–284.

4.Таргоній І. В. Готовність кураторів студентських груп до виховання толерантності у студентів педагогічних коледжів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: зб. наук. пр.* Старобільськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». 2019. Вип. 6 (329). Ч. 2. С. 109–117.

5.Таргоній І. В. Методична підготовка наставників студентських груп до виховання толерантності у студентів педагогічних коледжів. *Педагогічний часопис Волині: наук. журнал*. Луцьк: СНУ імені Лесі Українки. 2019. №4 (15). С. 85–90.

6.Таргоній І. В. До питання використання потенціалу позааудиторної діяльності педагогічних коледжів у контексті проблеми виховання

толерантності студентів *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*: зб. наук. пр. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського. 2020. Вип. 1 (68). С. 272–276.

Статті у наукових виданнях інших держав

7. Tarhoni I V. Pedagogical conditions of education of tolerance in students of pedagogical colleges in out-of-course activities. *Science Rise*: 2 (67). Estonia: Science Rise, 2020. 27–31.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Таргоній І. В. Феномен «толерантність» у працях педагогів. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації*: матеріали Міжнар. наук. інтернет. конф. (м. Переяслав-Хмельницький 29 березня 2019 року). Переяслав-Хмельницький, 2019. Вип. 45. С. 235–236.

9. Таргоній І. В. Феномен «толерантність» у сучасних дослідженнях. *Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти*: матеріали Третьої Міжнар. наук.-практ. конф. FOLIA COMENIANA: Вісник Польсько-української науково-дослідницької лабораторії психодидактики ім. Я. А. Коменського. (м. Умань 16–17 травня 2019 року). Умань, 2019. С. 185 – 188.

10. Таргоній І. В. Форми і методи виховання толерантності у студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності. *Education, Law, Business. Cartero Publishing House*. (Мадрид, Іспанія 24 квітня 2020 року). Мадрид, Іспанія, 2020. С. 82 – 84.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дослідження

11. Таргоній І. В. Мультимедійні засоби навчання як ефективний інструмент у роботі вчителя музичного мистецтва. *Мистецька освіта та розвиток творчої особистості*: зб. наук. пр. Рівне: Волинські обереги. 2016. Вип. 2. С. 298 – 303.

12. Таргоній І. В. Використання мультимедійних технологій в системі мистецької освіти. *Інноватика у вихованні*: зб. наук. пр. Рівне: РДГУ, 2016. Вип. 4 С. 342 – 349.

13. Таргоній І. В. Мультимедійні технології в системі освіти. *Проблеми розвитку освіти на сучасному етапі*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Махачкала 15 грудня 2016 року). Махачкала, 2016. Ч. II. С. 192 – 195.

14. Таргоній І. В. Мультимедійні технології як невід’ємна складова у вихованні естетичної культури студентів мистецьких спеціальностей. *Інновації в музичній освіті та мистецтві*: матеріали наукових читань студентів, магістрантів, аспірантів (м. Рівне 30 травня 2018 року). Рівне, 2018. С. 36 – 27.

Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладання.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (293 назв, з них – 15 іноземною мовою), 21 додатку на 42 сторінках. Загальний обсяг дисертації 247 сторінок, з них 160 сторінок основного тексту. Робота містить 16 таблиць та 3 рисунки на 19 сторінках.

Дисертацію написано чіткою мовою, структура дисертації відповідає алгоритму здійсненого авторкою дослідження. Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступний для сприйняття. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 року № 167), Наказу МОН України від 12.01.2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації». Стель викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

Відповідність дисертації вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Дисертація Таргоній Іванни Василівни «Формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності» є самостійним і завершеним науковим дослідженням, виконаним у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Робота містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати проведеного дослідження сформованості толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності, що має істотне значення для галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Дисертаційна робота виконана на достатньо високому рівні, її результати мають наукову новизну і практичну значимість. Основні положення дисертації опубліковані в наукових фахових виданнях України та у виданнях інших держав, оприлюднювались на науково-практичних конференціях різного рівня. Дослідження відповідає обраній темі, розкриває її та підтверджує, що авторкою вирішено поставлені у роботі завдання. Здобувачкою дотримано вимоги академічної доброчесності та не допущено її порушень під час дослідження. За змістом дисертаційна робота, її науково-прикладні результати та висновки відповідають спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

ВИСНОВОК

Ознайомившись із дисертацією Таргоній І.В. «Формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності» та науковими публікаціями, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, а також взявши до уваги підсумки фахового семінару, вважаємо, що:

1. Дисертаційна робота Таргоній І.В «Формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності» відповідає спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» (галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»).

2. Таргоній І.В опубліковано за темою дисертації 14 наукових публікацій, з них 7 розкривають основний зміст дисертації, відображають наукову новизну отриманих результатів і відповідають вимогам пп.9, 11, 12 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167).

3. Дисертаційна робота Таргоній І.В. «Формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності», подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (zareestrovano в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та пп. 9–12 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167).

4. Дисертаційна робота Таргоній Іванни Василівни «Формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності» може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» (галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка») у разовій спеціалізованій вченій раді.

РЕЦЕНЗЕНТ:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри педагогіки
початкової освіти
Рівненського державного
гуманітарного університету

Р. Л. Сойчук

РЕЦЕНЗЕНТ:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і психології
(дошкільної та корекційної)
ім. проф. Т. І. Поніманської.
Рівненського державного
гуманітарного університету

О. І Шадюк

